

ԵՐՇԷԼ ՈՅՍ ԵՐԵՐ ԵՏԵՆ

ՕՐԵՊՐ

ՔԵՂ.ԵՔԵԿԸՆ ԲԵՆԵՍԻՐԵԿԸՆ ԵՒ ԸՌԵՒՏՐԵԿԸՆ

ԵՕԹՆԵՐՈՐԻ ՏԵՐԻ

ՁՄԻՒՌՆԻԱ

ՈՒՐԲՍԹ

13

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ

1846

ԹԻՒ 274

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կոստանդնուպոլիս, 1846 թ. հոկտեմբերի 13

Բարձրագոյն Պաշտօնական Կոստանդնուպոլիսի մայրաքաղաքի ընդհանուր քաղաքական պահպանութեանը վերաբերող զեղչերէն, և այս հարկաւոր կարգադրութեանը համար ամէն կերպ ազդու միջոցները արդէն ի գործ դրուեցան. քանզի անպակաս եղեւ նախորժութիւններ և գործութիւններ կրպատահին թէ Կոստանդնուպոլիսի մէջ և թէ անոր արուարձանները, և խաղաղասէր պարկեշտ բնակչաց հանդարտութիւնը կրկնուի։ Այսու ամենայն կերպարանութիւն չունիմք, թէ կառավարութեան մարդասիրական խնամքով քիչ ժամանակէն մէջ ընդհանուր ապահովութիւնը նորէն պիտի հաստատուի։

Անցած ամիսու 29ին ուրբաթ առաւօտուն մայրաքաղաքի ամրոցները, նմանապէս սրտաբաղմունքով նուազելով 21 թիւանոթ արձակելով առեւտրային հասարակութեանը՝ Նորին Վեհափառութեան արու զաւակ մը ծնանիր. որուն անունը Սեփիմէն Օխտատին դրուեցաւ։ Այս բարեբաղդ գիպուածը տօնախմբելու համար շարժման ընդհանուր ուրախութիւն, և գիշերները լուսաւորութիւն եղաւ, և օրը հինգ անգամ թնդանքներ արձակուեցան ի նշան հասարակաց ջրն, ծովեան։

ԻՆՆԱՍԻՐԱԿԱՆՔ

ՀԱՆԴԵՍ

(Ծանօթ Վեհափառ Հայրապետի ամենայն Հայոց Վեհափառ ՆԱՐԱՐԱՆԻ յաճախութեամբ, ի պաճառագոյն լեզուով յիշատակող յիշերգործին յունիս 1846 ամի)։

(Հարգանքով թիւն և վերջ)։

Իբրեւ ասաց զաղօթս՝ Օրքն է կարողութիւն և կարողութիւն և փառք յաւիտեանս ամէն, ի բաց էաւ ի վերջին զթագն, և գարծուցեալ զերեսս իր առ ժողովուրդն, անկաւ խորին խոնարհութեամբ ի ծունկս, զձեռս տարածեալ ունելով առ հօտն իւր ի հայցել զհասարակացն պաղաւտաւ առ ամենատուրք հոգին զի արժանացի ընդ իմութեւն ընդ օծմանն և զաւատութիւն շնորհացն։

Վասն տեսարան հրաշագեղ և հեզութիւն ճշմարտութեան հասանքի, և անհաղատ ունեւորութիւն պաշտելի հոգեւորական, որ յեցեալ գործով իմ պարարտ ծերութեան, ոգին զգանգալէ իմ իմաստէն զնախնիքն աւանդութիւն՝ կալով անկի բան զժամ մի կանգուն ի ծունկս, գոգջիր ի վերջ մերկ քարի։ Այս հանգիստադիրն ձեռնաւորութեան բարձր օրհնութեան կարգադրութեամբ ի վերջ պիտի

կայսերական հրովարտաւ հետեւեալ փոխաւ խաղաղութիւնները եղան։

Սեբաստիոյ (Սեբաստիոյ) կուսակալ Նաւատ փաշան՝ Մուսուլի կառավարիչ անուանեցաւ փոխանակ Վայար փաշային, որ մօտերս մեռաւ։

Տիարպէքիի կառավարիչ Իզետ փաշան՝ Սեբաստիոյ կուսակալ կարգեցաւ։

Վիսիի կառավարիչ Հայրէտտին փաշային՝ Տիարպէքիի կուսակալութիւնը յանձնուեցաւ։ Պօղոսի նախորդ կառավարիչ (Օսման Նուրի փաշան)՝ Վանիայի կուսակալ անուանեցաւ Սամի փաշային տեղը, որուն նոր պաշտօն մը չտրուեցաւ։

Օիլիէի Էֆէնտին, որ Տուսէի համարակալութեան (տեֆթէրարութիւն) պաշտօնը կրկնէր, հասարակաց ուսման ժողովոյն անգամ կարգեցաւ։

Նատուլի նախորդ համարակալ Սամիի Էֆէնտին ալ նոյն ժողովոյն անգամ կարգեցաւ։

Պաղատաի Վիզիոյ հիւպատոս հազարապետ (բոլնէ) միւթը Սոլլըթ թաւրը անցած շաբթու հաւաք ի Կոստանդնուպոլիս Վրապիղոնի շաբթուով ընկերութեամբ իւր ազնուութի գերդաստանին, և մօտ օրերս ճամբայ պիտի ելլէ Վիզիոյ երթալու համար թրեւտէն անցնելով։ Յիշեալ երեւելի արքունի պաշտօնատարը խիստ ծանուցեալ է բազմաթիւ լեզուաց գիտութեամբ, և մանաւանդ արեւելեան հնութեանց զանազան տեղեկութեամբ։ Մեծապատիւ Սոլլըթ

թաւրը լծակիցը հայազգի համեստափայլ տիկին մըն է, որ իւր ազգասիրական և վեհանձնական շնաշխարհիկ զգացողութեանց բազմաթիւ ապացոյցներ տուած է Պաղատաու մէջ։

Արքունի վառօդապետ փեմափայլ Յօհաննէս ամիրան և Պօղոս ամիրան Տատեան՝ գործակցութեամբ իրենց ազնուական օրհուրը, որ քիմիական նութեան արհեստին քաջ տեղեկ էն, նորահնար բանակէ վառօդին փորձը ըրին։ Այս փորձը ամէն կերպիւ յաջողելով կատարեւապէս, փեմափայլ Յօհաննէս ամիրան պատիւ ունեցաւ Նորին Վեհափառութեան ներկայութեանը ապացոյց մը տալու այս նորագիտ քիմիական գործողութեանը, որ խիստ յաջող վախճան մը ունենալով, օգոստոսի 13-ին Վայսըր մարդասիրական ոգով գովեց իւր հաւատարիմ և արհեստագէտ հայազգի պաշտօնէից հանձարեղ ջանքը, որնոր անդադար ճգամբ և գովելի յարատեւութեամբ ի գործ կը դնեն օսմանեան տեղութեան յառաջագիմութեանը համար։

Բանակէ վառօդ շինելու համար՝ Տատեան փեմափայլ Յօհաննէս ամիրային գտած քիմիական բաղադրութիւնը հետեւեալ կերպիւ կըլլայ։

Այս հաւատար քաժին ծիսահան բորակային թթուութ (առիտ նիթրիք քօնսանթրէ), և ծծմբային թթուութ (առիտ սիւլֆուրիք), և իրարու հետ սղեկ մը խառնէ։ Այսքը նոյն լուծողութեան մէջ մաքուր և չոր բանալի բաւոր ժամու մը

աղանայ։ և հեղեւ նորա զիւղն սուրբ ի կեդրոն գազաթան օրհանակատար Նախկինպոսապետին, օծին զնա ամենեքին ալ ձեռաց բթամաւ տամբ իւրաքանչիւր յիւրկոյս ուղղակի գծելով և կարգաւոր ի միասին զաղօթս, «(Օրհնեցի, օծցի և սրբեցի» և այլն, զինի որոյ արկեալ զգրու խաղն նուրբ քօղ համբուրեցին ամենեքեան։ Այսպէս համբարձեալ Հայրապետին ի գահոյ երես առ ժողովուրդն, կարգապէս յայնժամ Շահխաթունեան Յովհաննէս Նախկինպոսապետ և ասպետն զհայերէն ճառս, և ես կարապետ վարդապետու Շահնազարեանց ի ռուս լեզու ի պատիւ բազմաթիւ ռուսալեւոյ այցելուաց։ Ապա մտեալ սրբաղնագոյն Հայրապետին՝ քօղ ի գլուխ ի պատարագն, աւարտեաց զայն, և ելեալ յեկեղեցւոյ թաղապարտ և քօղերէն խաչ և գաւազան ի ձեռս ամենայն հանդիսով հոգեւորական ըստ արարողութեան եղելոյ յերեկոյի շաբթուին եկեղեցականաց զգեստաւորեալ պարաւորութեամբ, երգօք երաժշտաց, հնչմամբ բոլոր զանգակաց և եղանակաւորութեամբ զնուարական հոգեկան փողոց՝ գնաց ի պալատն հայրապետական, ուր իբրեւ և հաս առ նախագահն, օրհնեալ զայսպէս

չափ թող տուր որ կատարելապէս թընդի, և ապա ջրով աղէկ մը լուայ, որ թթուութիւն համը չմնայ ամենեւին բամպակին վրայ: Այս օրինակ լուա նախդ ետքը՝ չափաւոր ջերմութեամբ լու մը չորը ջրնելով, բամպակէ վառօդը շինած կըլլաս. որ իսկ և իսկ վառօդի զօրութիւնը կուենայ:

Արքիէն կըգրեն թէ Քուրպան պայրամին երկրորդ օրը խիստ ցաւալի դիպուած մը պատահեր է: Յիշեալ քաղաքին կառավարիչ Պահրի փաշան հրաման ըրեր է որ ձիով հրացանի (փիշուփ) կըթուծին մը ըլլայ Արքիէն մեծ գաշտը: Չիւսուրները հրացանը ձեռքերնին, ձիւնին կը վազընէին և դրուած նշանին մօտ հասնելով՝ հրացանը կարձակէին և անմիջապէս կըգառնային: Պահրի փաշան ալ այս կերպով վազընէր իր ձիւնը, (որուն կըհետեւէր իր ծառան) դէպ ի նշանը արձակէց հրացանը: Այն վայրկեանին մէջ անմիջապէս ետէն եկող ծառան ալ նոյնը ըրաւ. բայց դժբաղդաբար կամ անյաջողութեամբ կամ խորհրդով, Պահրի փաշան մահու չափ վերադարձելով իր ծառայէն իսկոյն ձիւնը ընկաւ և մեռաւ: Յանգաւորը անմիջապէս բռնեցին, ու բանտը դրին. սակայն դեռ յայտնի չէ թէ արդեօք խորհրդով ըրած է այս մարդասպանութիւնը:

ԵՐԵՎԱՆԻ ԼՈՒՐԵՐ

ԵՆԳՂԻԼ

Էմբար, 17 նոյեմբեր:

Իւրանայէն եկած վերջի լուրերը կրճանուցանեն թէ կառավարութեան կողմանէ գիւղականաց տրուած աշխատելու գործքերը, նմանապէս արեւմտեաց գնոց իջնելը խիստ բարի աղբեցութիւն մը պատճառէր են հասարակութեանը վրայ: Յիշեալ երկրին մէջ ազգայական և զանազան կալուածներ տնեցող հարուստ ազնուականները՝ գովելի աղբասիրութեամբ մը նպատաւաւորաց կըլլան կառավարութեան մարդասիրական ձգտնեցը, որ շարունակ ի գործ կըդնէ իւրանուցոց

ամենայն Ռուսաց զաղդ և զեկեղեցի Հայոց և զմիահամուռ հանդիսականն՝ արձակեաց ի բաց: Ինքն ևս նոյն զգեստաւ բնակալ ի մենարանն մեր կայաւ, եւ ապա և բազմեցաւ ի գահայտական ծաղկեալ դահլճի, ուր հաճեցաւ ընկալնալ զյարգական շնորհաւորութեան համբոյր յաջ իւր ի տէր քաղաքական ոստիկանէն Տիմիտի ի Քե. բերցով, յերեւելի հոգեւորականաց Հայոց, և ի բաղնիքիւ աստիճանաւորաց, յաղնուհի տիկնայց և ի պատուայարգ երեւելեաց յուխտաւորացն: (Ետ միւսանգամ ևս կարդացի ես զճառս ի հայ լեզու՝ շարագրեալս ի Կարապետ փարգապետէ (Թիւրապետն) և յաստիճանաւոր գործով Մարտիրոս բժշկէ և ի Սահակ բահանայէ Սահառունայ Տիմիտիցոյ, որպէս և ի Վերգէ Շահ նազարեանց՝ յաշտկերտոց իջեանայ քաղաքական դպրոցի ի ռուս լեզու ի շնորհաւորութիւն իւրոյ գերագոյն աստիճանի ի կողմանէ բոլոր հանդիսականաց ամենայն հայկալն եկեղեցւոյ և ժողովուրդոց: Յերկրորդում ժամու տուաւ մեծ պատուահաց ի կաթողիկոսարանի իբր 250 երեւելեաց ի հոգեւոր և ի քաղաքական աստիճանաւորաց: Իսկ ի հասարակաց սեղանատան իբր 1250 անձանց,

դժբաղդ վիճակը լաւացնելու համար: Եւ այս ըստնուստ պայտոց մը տարւ համար՝ շատ օրի նակներէն միայն Հէրըֆօրտի մարքէզին վեհանձնական ընթացքը արժան կըհամարուի առաջ բերել: Այս հարուստ և երեւելի ազնուականը իւր լանտայի մէջ ընդարձակ կալուածներ ունի, ուր տեղ հաղարաւոր անձինք կապրին. ուստի անոնց աշխատելու գործք տարու համար, որպէս իրենց օրական ապրուստը կարող ըլլան ճարելու, դանազան շինուածքներու ձեռք գործաւ. որոնց արժէքը 40 հազար լուս սթէրլինի պիտի հասնի այսինքն չորս միլիոն չորս հազար օսմանեան դուրուշ: Ահա այսպիսի վեհանձնական վարմունքով է որ Նիգղիս ազնուապետութիւնը իւր այս աստիճան պայծառափայլ կոչութիւնը ստացաւ և կարող եղաւ իւր բարձր աղբեցութիւնը մինչև ցայսօր անվնաս պահելու. քանզի ամէն փոփոխութեամբ միշտ յառաջապահ գնդոց մէջ կըգտնուի:

Այլու բարեյուսոց քաղաքէն եկած լուրերը հոկտեմբերի 25-ն են, և կրճանուցանեն թէ Վաֆրերուն հետ եղած կռիւն կըշարունակուի միշտ: Այսու ամենայնիւ անգլիական կառավարութիւնը միտք ունի եղբոր աղղու միջոցներ ի գործ դնելու բարեյաջող փախճան մը տուլ համար պատերազմին Նիգղիսներէն քանի մը յեղհաշտուութեան առաջարկութիւններ ըրեր են, բայց անգլիացիները չու գիտնան անոնց դաշնադրութիւնները ընդունելու, և ընդհանուր կառավարիչը որոշեր է, որպէս զի կռիւն չգաղարի երբեք մինչև որ թշնամիները պարտաւորին իրենց զենքը վարդնելու և իրենց երկիրներուն մէկ մասը Նիգղիս կառավարութեանը յանձնելու:

ԳԵՂՂԻԼ

Փարսի, 19 նոյեմբեր:

Քրաքովիայի հասարակապետութեան Նիտրիոյ տէրութեանը հետ միաւորութիւն մեծ նիւթ մը եղած է Փարսիի զանազան օրագրաց, և այս դիպուա

և առանձին 450 դօրաց, և ըմբեցան բաժակը գինոյ ի կեանս Նորին Կայսերական Վեհափառութեան, սրբազնագոյն Հայրապետի, և տէր Փոխարքային Վրաստանի իշխանազն Վարդգիւթի արձակմամբ յիւրաքանչիւր գէպս բոլոր հրացանաց: Յերեկոյն ևս նոյնպէս արարաւ պատուահաց՝ հանդերձ արուեստական լուսաւորութեամբ և երգեցողութեամբ զինուորական նուագարանաց:

Այսպէս օծաւ ի կաթողիկոսարանն ամենայն հայոց լիթուա զարդարեալն ամենայն վայելչական սխրագործութեամբք ի պարճանս հայրենեաց իւրոց, և ի պայծառութիւն հայկական եկեղեցւոյ՝ ընտրեալն յատուծոյ և ի ժողովրդենէ, հասաւ տեալն յամենազօր Կայսերէն ամենայն Ռուսաց ի Նիկողայոսէ Վաշնոյ, և օծեալն ի հոգւոյն սրբոյ հռչակաւոր և աղբասէրն Ներսէս Հինգէրորդ աշտարակեցի Շահաղեղեանց ի 76 ամեայ հասակի իւրում:

Շարաբիւր

Կարապետ փարսի Շահաղեղեանց:

Տը յայտնի ապոցոյց մը եղաւ Նիգղիս կառավարութեան ցրտութեանը Վաղղիս աւերութեանը հետ. քանզի ի որո Վաղղիս թօնը ամենեւին չեն գունեց մօտիւ Վիգղիս ըրած առաջարկութիւնը որ կըլինողէր թէ յիշեալ երկու տէրութիւնները միաբանութեամբ յայտարարական թուղթ մը (բրթէսթափօն) խրկեն Վեհայի խորհրդարանին Քրաքովիայի գործին գէմ: Նիգղիս արտաքին գործոց տեսուչ ի որո Վաղղիս թօնին այս օրինակ առանձնական վարմունքը մեծ աղբեցութիւն և լուս Վաղղիս խորհրդարանին վրայ. որ հիմակ կըպարտաւորի մինակ պատասխան տալ Վեհայի տէրութեանը ըրած աղբարարութեանցը յիշեալ հասարակապետութեան ջնջուելուն վրայօք:

Առար գետին յորդութեանէն վնաս կրող լուրտ անձանց օգնութեան համեմալ համար միայն Փարսի և Վեհայի գաւառին մէջ ստորագրութեամբ ժողովուած դրամին գումարը արդէն 816 հազար ֆլանքի հասաւ, և ուրիշ գաւառներէն բաւական գումար դրամոց ժողովուած է և պիտի ժողովուի. բայց պատահած փաստաց ահալին մեծութեանը նայելով, խիստ քիչ բան է այս օգնութիւնը. քանզի կըհաստատեն թէ 100 միլիոն ֆլանքի կընայ հասնիլ բոլոր վնասը:

Վաշնոյ զի բարձրադասակ պէյը Նոյեմբերի 10-ին հասաւ ի Փարսի, և անմիջապէս լիզելի արքայական պալատը գնաց օթեմանելու, ուրտեղ առաջուց յատուկ սրահներ պատրաստուած էին Նորին Քարծրութեանը և իւր բոլոր պաշտօնից համար: Վաղղիսացոց թագաւորին որդին Մեթլ բանտիէի դուքսը յիշեալ Վեհային ընդառաջ ելելով՝ արժանաւոր պատուով ընդունեց զինքը: Հետեւեալ օրը վեհափառ լուրի Վիկտոր թագաւորին ներկայացաւ Վաղղիսի պալատը, ուրտեղ մեծ պատիւ և մեծարանք ըրին Նորին Քարծրութեանը և շատ մարդասիրութիւն ցըցոյցին: Քարծրապատիւ պէյը անմիջապէս սկսաւ մարտադրաբար երեւելի տեղուանքը պարտելու և ամենեւին առաջ Նարսէսին գերեզմանին այցելու թեան գնաց:

ՃԼՈՒ

Վաղղիս յարձանապատի Շահաղեղեանց վարդապետ:

Սրբազնագոյն Հայրապետ,

Վաշնոյն Հայրապետ:

Իրանայ ի վերջոյ դարաւոր տնկալութիւն հնայն Հայաստանի, և դուք ընկալնուք այսօր զօծումն խորհրդական ի հոգւոյն սրբոյ ի Վաղղիս արքայական, լուսաւորչական գահայն Հայկազեան. իսկ մեք արժանանալ տեսանել զգերագոյն Հայրապետ մեր օծեալ և պատկաւ:

Օղալթայ, իբրեւ ընտրեցաւն յատուծոյ ի թագաւոր և օծաւն իւզով սրբով, ասէ բանն Վաղղիսի «և հանգեաւ հոգի տեսաւն ի վերայ Վաղղիս յայնմ օրէ և ապա»:

Չեղեն ընդունանց ցանկութիւնք բոլոր Հայոց չեղն ի գերեւ խնդրուածք ողջոյն եկեղեցւոյ: (Օրհնեալ Վատուած, որ յայց եւ և արար զփրկիւ թիւն ժողովրդեան իւրոյ և բարձրացոյց զեղջիւր օծելոյ իւրոյ:

Այսօր հոգին Վատուածեղեն, ունեւով յիւրում բռան վերայ լիզեղեցոյն զքահանայապետութիւն, պարգեւէ ձեզ ի նոցանէ զայն օրոյ տահմանք ձգին յիւր Վաղղիս ցմուտս իւր Վատուած

Զմբուհի , 15 դեկտեմբերի :

ノルマ・ビル

դիտելով ձեռք և զուարճուցեալք 'ի հոգի զի պարգև և եցաւ մեզ Հայրնապետ ըստ մերում սրտի, և հարկանելով 'ի ծնծղայտ և 'ի նուազարանս սրտից մերոց յանդիմանն լուսափայլ երեսաց օծեալ Հօրդ. մերոյ, և սեռեալ յայտնապէս զայսպիսի վերնաւ յին նախախնամութեանն զինամակալութիւն զիւրոյ Այկեղեցւոյ՝ պարգևեցաւ մեզ զարժանեմտիք Հովնապետ, ձծնեսցտք նմա ամենախորին ջերմեռանդութեամբ զըրբոր զգայարանս մեր 'ի ողտտարագ գոհութեան, և հայցեսցուք յամենայն սրտե . Որդի Աստուծոյ քահանայապետ յաւիտեանական, քե հաստատեալ և քոյով արեամբ փրկեալ Այկեղեցւոյ, հեղ 'ի սա 'ի քոյդ խակական պատկեր զառատապարգև շնորհս հոգւոյդ քոյ, սրպէս յԱռաքեալն 'ի վերնատան, տուր սմա կարողութիւն հովսեփ արդարութեամբ և իմաստութեամբ զբխարս քոյ և սուրբ պահէլ զիշխանութիւն իւր 'ի վերայ ժողովոդեան քոյ, յաջողեանս յամենայն բարի ձեռնարկս իւր, գործակից էր սմա յիւրումն գերագոյն պաշտաման 'ի փրկկութիւն հոգւոյ մարդկան, արժանաւորեալ զմեզ բաղմոմեայ ժամանակօք արածիլ ընդ հովանեաւ սորին Հովնապետական ինամոյ, երկարածգեալ զսա ուրս սորա իբր քոյոյ հաւատարմագոյն կտմա

գիրքը՝ Ուստի աս ծանօթութիւնս կարդացող ազգասէր ազաներուն կալաւեմք և կրկնգրեմք, որ իրենց ազգասիրական շնորհաց մէկ կաթիլն ալ աս ընկերութեանս բարեհաճին շնորհել ի փառս Աստուծոյ և յօգուտ և ի պարծանս արամեան ազգիս, և ի շնորհս Ռուբինեանց բարեյիշատակ թագաւորաց մերոց :

Հարկաւոր կը համարեմք ծանուցանել և այս՝ որ ամենապատիւ սրբազան Պատրիարք հայրն մեր տեսնելով աս վերջիշեալ տէր Վեորգ խոհական քահանային ազգասէր ջանքը, և վարձատրել ու զելով հոգևորական նուիրօք, թագաւորական հրովարտակաւ փոխանորդ կարգեց Աստուածապատիւ տէր Միքայէլ սրբազան կաթողիկոսին Սոյ՝ Հալէպ քաղքին մէջ, որովհետեւ յիշեալ քաղքին առաջնորդ Նիկողայոս Արքեպիսկոպոսը միշտ չմնար Հալէպ այլ կերթայ յԱնդիսք և միւս վիճակները այցելութեան համար : Այս և շնորհեց մէկ քահանայական սօփ փիլոսոփ, և մէկ հովիտական կառավարութեան ցուպ մը արձաթեայ գլխով, նմանապէս և յիշեալ քահանային եղբորը տէր Մարգար արժանապատիւ Աթուախլ քահանային շնորհեց արձաթագլուխ ցուպ մը օրինաւոր վկայականաւ :

Ի Վոստանդնուպօլիս, 26 նոյեմբերի 1846 :

Նորասար (Նորասար)

Վոստանդնուպօլիս մայր եկեղեցւոյ ուսումնական դասատու Պէռպէսեան պատուելի Աւետիս վարժապետը հետեւեալ յօդուածը կը ծանուցանէ :

«Ուրբ Արուստղէմայ հաւատարիմ փոխանորդն ի Վոստանդնուպօլիս եւ զոսկիացի արժանապատիւ Զօհաննէս ծայրագոյն վարդապետը՝ իր լիկիւս վիճակները ժամանակաւ նուիրակութեան պաշտօնին շրջագայելով, և անկողմերը մեր հայոց ազգին ազգետանի խղճութիւնը տեսնելով, (որ հայերէն խօսիլ անգամ չեն գիտեր և այս պատճառաւ ու

կատարի առ բարօրութիւն և փրկութիւն քեւ նմա աւանդեալ հօսին : Ա՛րաւ արեւոյնք դարձեալ զընթացին պաշտօնան մեր յԱթու յաւիտենական Վոստանդնուպօլիս հայցեցուք, Արքայ երկնաւոր հաստատեալ զընթացականութեան աթու ամենաբարեպաշտ և ամենողորմած Վոստանդնուպօլիս Վոստանդնուպօլիս, ամենահաւատարիմ ծառային քոյ, շնորհեալ մեզ զարդարադատ թագաւոր ընդ նորա ի վերայ մեր ամենեցուն, զորացոյն անանուածելի ընդդէմ ամենայն թշնամեաց մերոց և պահեալ զնա հոնդերձ օգոստոսիառ տամբն իւրով յամենացանկալի առողջութեան և ի բարօրութեան, օրհնեալ տէր և զարեպաշտ ծառայն քոյ զամենադուր հայրն մեր զԱստուծոյ իշխան Միխայէլ : Աւաքեալ նմա զօգնութիւն քոյ յասպարիդի ծանր ծառայութեան իւրոյ եղեւոյ ի վերայ Սեմեմուլի Վոստանդնուպօլիս արքային իշխան կասեան կողման, օրհնեալ և զվեղ ամենեւեանս զհոգևորականս և զաշխարհականս, կայեալ առաջի սեղանոյ քոյ, և արժանացոյ մշտնջենաւորել ի փառ արանութեան քոյոյ ամենասուրբ անուանդ ամէն :

Ի սուրբ Լըմուսին, 29 յունիսի 1846 :

Ընդ ազգեքէն անտարբեր մնացեալ են, և հիմայ լեւել օրագիրներէն որ Ռուբինեանց Նիկեոսութիւն անուամբ միաբանութիւն մը հաստատուեալ է՝ այն կողմերը դպրոցներ բանալու և հայերէն լեզուն, ընթերցանութիւնը, և հարկաւոր ուսմունքները ծաղիկեցնելու, յօժարամիտ սրտիւ կամեցաւ մէկ բաժնի համար, (որ է 50 զուրուշ) ստորագրուելու յիշեալ ընկերութեանը՝ 1846 զեկտեմբերի 14 :

Նմանապէս Շիրինեան յարգի Նշան աղան ալ մէկ բաժնի համար հաճեցաւ ստորագրուելու նոյն ընկերութեանը :

Տիկիտայ Նիկոս անուն օրագրին 41 երորդ թուոյն մէջ հարցադատարանի ձեռով գովութեամբ յիշատակութիւն եղած է Սիւնեայ Նիկեոսութեան ազգօգուտ նպատակին վրայ : Այս անորոյ կը լիութեամբ յիշեալ ընկերութեան մոտերիմ շնորհակալութիւնը հրապարակաւ մատուցանել նոյն յօդուածին հեղինակ Շերմազանեան Վարդանեանց յարգի Վարդապետ աղային, որուն ազգասիրական եւանդը յայտնի է մեզ ի վաղուց անտի :

Շնորհ ունիմք նմանապէս Վոստանդնուպօլիս Հայաստան անուն պատուական լրագրէն, որ Սիւնեայ Նիկեոսութեան անցած տարուան ձախորդութիւնը իմանալով՝ յաւակից կը ըլլայ անոր գթալու զուրութեանը, և աղքատիական ոգւով կը քաջալուրէ և կը միթարէ զանկալ իր 23 երորդ թերթին մէջ : Սիւնեայ Նիկեոսութեան, իր սկզբնաւորութեանէն ի վեր երբեք այնքան կարօտ չեղաւ այսպիսի քաջալերական յարգ որանաց և միթարութեանց որչափ այս վերջին ժամանակները, որ աներկայ Վերին Նախարանամութեան թոյլտուութեամբ անակնունդի ձախորդութեանց մէջ շատ խստութեամբ փորձուեցաւ :

Վարդապետի Նշանք օրագիրը հետեւեալ յօդուածը կը պարունակէ իր 65 երորդ թերթին մէջ :

«Զառանձին գրոյ ազնուարան բարեկամի ուրբ զոյ արձու թեամբ ընթերցաք, զի գերապատիւ Նիկեոսեան աղա (որ յիշատակուի) բարեհաճութեամբ ստորագիր և բաժանորդ հանդիսացաւ Ազգասէր օրագրի մերում առ ի քաջալերութիւն մեզ, և ի խրախոյս զինեաց մերոց» :

Կը լիութեամբ այս բարեպաշտ և առ թիւ մի և գովութեամբ յիշատակելու Նիկողայեան յիշեալ մեծապատիւ մահուտի Նիկեոսեան աղային և Յալիք աղային հայրենասիրական և ուսումնասիրական եւանդը, որնոր անպակաս ի դորձ կը զնեն, ուրտեղ որ ազգօգուտ դորձ մը տեսնելու և լեւելու ըլլան : Նոյն ազգասիրական ոգւով Նիկեոսեան Նիկեոսեան գործակալութեան պաշտօնին ալ յանձնառու ըլլալով Վահիդի մէջ, յսկզբանէն անտի վեհանաճաքար նպատաստանոյց եղած է անոր՝ ի պատիւ և յօգուտ ազգիս : Ուստի մեր սրտին մոտերիմ շնորհակալութեանը վրայ օրինաւոր կերպիւ իրաւունքներ ստացած են :

Նիկեոսեան լրագրին 60 երորդ թուոյն մէջ կը լինի թեոնութեան նաեւ հետեւեալ համառօտ յօդուածը :

«Նրախտագէտ սրտիւ հրատարակելով զի պարոն Մալխաս Խ. Մալխասեան նուիրեաց ի նպատակ տպարանի Նիկեոսեան Նիկեոսեան զգումար մի հարիւր Կ. Ռուբինեանց . . . 100

նաեւ բարեկամ ոմն Ռուբին . . . 24

Ա՛յ հաւատաւ կայսեր Ռուսաց տօնախմբու

թիւնը ամուս 8 ին ուրբաթ օրը սովորական փառաւոր հանդիսով կատարեցաւ քաղաքի ընդհանուր հիւպատոսարանը : Այս փառաւոր հիւպատոսարանը ընկերութեամբ իր հիւպատոսարանին բոլոր գործակալաց և Ռուսիոյ հպատակաց Այս ֆօթիկի ըստեւ Յունաց եկեղեցին գնաց, ուրտեղ հանդիսաւոր պատարագ մատուցաւ : Այս օրին քաղաքի ամրոցներէն և պատերազմական նաւերէն 21 թնդանօթ արձակեցին ի պատիւ տօնախմբութեան : Նոյն իրիկունը ընդհանուր հիւպատոս փեմախայ Տիմանօֆ ասպետը մեծ հացկերոյթ մը ըրաւ, ուրտեղ հրաւիրուած էին Ռուսաց ազգի երեւելի անդամները :

ՆՈՒՆԻՑՈՒՄ

Վերինայ Միթարեան արժանապատիւ Միթարեան մօտեցաւ հոս Չիլիպիս շաբաթը մեծութեամբ ու գեղեցիկութեամբ փառաւոր տուն մը հաստատած ըլլալով, լրագրիս ձեռքով կը ծանուցանէ քաղքին ամենայն հայազգի ուսումնասիրացը որ, ո՛վ որ կուզէ քանազան հարկաւոր լեզուներ, զուարճալի ուսմունք ու օգտակար գիտութիւններ սորվել, պատրաստ են յօժարութեամբ ընդունել զինքը, ու դաս տալ ու գտնիլ համեմատ յիշեալ փառաւոր մէջ : Թեպէտ, ինչպէս ըսինք, զանազան հարկաւոր, օգտակար ու զուարճալի բաներ սորվեցնելու պատրաստ են յիշեալ Միթարեան, բայց աւելի հայերէնի, խալիքի, աշխարհապարտութեան, Հայոց պատմութեան, թուրքականութեան ու ֆիզիկայի միտ պիտի գնեն թեպէտ վերջին պիտի Ֆիզիկան, տմեկան գիւրդներն, հիմնական ու զուարճալի ընկեր համար, այլեւս փորձելով նոյն առանգել ու զննել, քիչ մը ուղեկի սկսուելու է տար դաստաւ, ու թիւնը : Իսկ հայերէնի համար մասնաւորապէս ամենայն ճիշդ ի գործ պիտի դրուի արմեցեցնելու աշակերտելու, չէ՛ թէ միայն սովել ու հիմնով դրուար հայերէն հասկնալ, այլ նաեւ պարզ, յստակ ու գեղեցիկ հայերէնութեամբ հայերէն շարադրել և այս խիտ քիչ առնուան մէջ :

Վերջիշեալ Միթարեան իրենք զիրենք ոյս ամենայն դաստաւ, ու թեպէտ նախկին քաղքիս հայազգի ուսումնասիրացը օգտին համար, կը յուսամք որ խստապաշտութեան տակ իրոյ թոյլտուան քանակի այս ամենայն դաստաւ փորձ անձամբ, առանձին երկուստեք ի ստեղծուան ուսմունքները, ու թէ՛ արմեցեցնելով, ու թէ՛ մասնաւոր սորվեցնելով, Ռուսիոյ տեղեկ երկուստեք այս դաստաւութեանց յաջողութեանը փայլաւոր փառաւոր կը պատկերէ որ քիչ առնուան մէջ յայտնի փորձ ու ցանկալի պատիւները բոլոր խոստումները հաստատեն :

Այլ որ կուզէ մտնել այս փառաւոր դաստաւութեանը որնոր առաջիկայ 1847 տարուայ սկիզբը կը սկսի, կը գտնէ տունը Եւսի մահալէն ըստեւ թաղը Հոս մի հիւանդանոցին մօտեք, ուր որ Սաղաթիկեան Վ. Հ. Սաղաթիկեան վարդապետ փառաւոր գիտաւորներն հետ կը մնան տեղեկ, ու կուզէ եղած խալիս աս օրիս, դաստաւութեանը շաբաթ : Յիշեալ զանազան դաստաւութեանց համար խիտ չափաւոր գին մը պիտի լինի, այլեւս 30 զուրուշ ամիսը :

ՍՐՇԱԼՈՑՍ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ

Եւ Օրագիրը երկու շաբաթը անգամ՝ մը կը լրագրէ, տարեկան ստորագրութեան գինը՝ 120 զուրուշէ կանխիկ (իւշէն) ուր ուզէ կընայ ստորագրել :

Ի՞նչ օրագրութեան տպարանը :
Վոստանդնուպօլիս մայր դպրոցումը Պէռպէսեան պատեհի Աւետիս վարժապետին սենեակը :

Պրոնա Քաղաքեան Մատթէոս ու Գրիգոր ուղայից փառաւոր Ազգասէր Եւսիպիոսեան Վ. Ազգասէր աղային փառաւոր Գահիրէ Եւսիպիոսեան Մ. Ազգասէր աղային գրատունը :
Յապոյէ Բրուսիոյ ու Միտիկալ Նահանգաց Ամբիկոյ հիւպատոս Սրապիոնեան աղայ Յակոբին գրատունը :
Թրեան Աւելեան Գրիգոր ուղային գրատունը :
Կորին Յակոբեանեան Սրագիր աղային փառաւոր տունը :
Բերիկ արժանապատիւ տէր Գեորգ աւագ քահանային տունը :
Պողոտոյ Անգղիոյ առաջին թարգման աղայ Խալիկին տունը :
Բեգրապուրի Դաւիթեան Սրեկեանց աղայ Աւագին գրատունը :
Թիֆլիզ Կորնիլեան պատեհի Յակոբ վարժապետին գրատունը :
Դաւիթ Շիրազեանեան Վարդանեանց աղայ Գարուստին փառաւոր յարգի պարոնաց Աղանուր որդւոյ և ընկերաց փառաւոր Վարդապետ պարոն Փ. Ա. Գեորգեանին գրատունը :
Մատթէոս պարոնաց Սամ և ընկերաց փառաւոր տունը :
Միկիկոյր՝ Արգար և Ստեփանոս պարոնաց գրատունը :

Ի ՏԳԱՐԱՆԻ ԱՐՇԱԼՈՒՍՈՅ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ